

Добри практики
в туризма
туристка достъпна

Co-funded by
the European Union

FUNDACJA
Drogowskaz

Akademia Nauk Stosowanych
w Nowym Targu

Co-funded by
the European Union

ДОСТЪПЕН ТУРИЗЪМ – ПРИМЕРИ ЗА ДОБРИ ПРАКТИКИ

ИМЕ НА ПРАКТИКАТА	Достъпен Вавел – Кралският замък Вавел като модел на приобщаващ туризъм
ДЪРЖАВА НА ИЗПЪЛНЕНИЕ	ПОЛША
ТЕМАТИЧНА ОБЛАСТ	Достъпност (архитектурна, сензорна, комуникационна и информационна достъпност)
ОПИСАНИЕ НА ПРАКТИКАТА	<p>КАКВО ВКЛЮЧВА ПРАКТИКАТА:</p> <p>"Достъпен Вавел" е цялостна програма, реализирана от Кралския замък Вавел в Краков, с цел да направи една от най-важните културни институции в Полша достъпна за всички групи посетители, независимо от физическите, сензорните, комуникационните или когнитивните ограничения. Дейностите включват архитектурни адаптации, технологични решения, информационни и образователни мерки, както и продължаващо сътрудничество с неправителствени организации и експерти по достъпност.</p> <p>КОЙ ГО Е ПРИЛОЖИЛ И ЗАЩО:</p> <p>Проектът се реализира от Кралския замък Вавел – Държавни колекции за изкуство, в сътрудничество с Фондация "Седмо чувство" (Fundacja Siódmu Zmysłu) и други организации, подкрепящи хора с увреждания.</p> <p>Целите бяха:</p> <ul style="list-style-type: none"> • да се осигури равен достъп до националното културно наследство, • да се премахнат бариерите за участие в културни предложения, • да се популяризира идеята за музей като приобщаващо, отворено и приветливо пространство, • да се прилагат трайни решения, а не символични или временни мерки. <p>КАКВИ ДЕЙСТВИЯ БЯХА ПРЕДПРИЕТИ:</p> <p>Комуникация и достъпност на информация:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Промоционални видеа на полски жестомимичен език (PJM) и видеа с аудио описание, представящи историята и забележителностите на Вавел. • Информационна кампания, проведена чрез туристически информационни пунктове, обществен транспорт и социални медии. • Книгата "Как обуцарят победи дракона", с брайлов текст и тактилно адаптирани илюстрации. • Индукционни цикли са инсталирани на билетните гишета.

	<ul style="list-style-type: none"> • Безплатен онлайн достъп в реално време до преводач на полски жестомимичен език. • Поставяне на ориентационни маркери Totupoint в района на хълма Вавел. <p>Архитектурна достъпност:</p> <p>Инсталиране на асансьори и платформи, които позволяват на посетители с увреждания да достигнат двора и избраните изложбени площи. ▪ Достъпни тоалетни за хора с увреждания. ▪ Образователни маршрути с тактилни елементи, позволяващи възприятие чрез допир.</p> <p>Сензорна достъпност:</p> <p>▪ От март 2025 г. се въвеждат "тихи часове" — в първата и последната сряда на всеки месец — посветени на посетители със сензорна чувствителност (например хора от аутистичния спектър или със сензорни нарушения).</p> <p>КАКВИ РЕЗУЛТАТИ / ЕФЕКТИ БЯХА ПОСТИГНАТИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Увеличаване на посещенията във Вавел от хора с увреждания. • Положителна оценка на проекта от експертни общности и потребители — включително слепи и глухи посетители, хора с увреждане на подвижността и техните настойници. • Силен пример за ефективно сътрудничество между публични институции и социални организации. • Развитие на компетенциите на музейния персонал в областта на достъпността, емпатията и алтернативните комуникационни методи. • Непрекъснато присъствие на проекта в публичния дебат за културната тематика достъпност в Полша. • Кралският замък Вавел се е превърнал в национален модел за достъпност за други музеи и културни институции.
<p>СВЪРЗВАНЕ НА ДОБРАТА ПРАКТИКА СЪС СЕРТИФИЦИРАНЕТО</p>	<p>ВРЪЗКА СЪС СЕРТИФИЦИРАНЕ</p> <p>В момента проектът "Достъпен Wawel" не е официално свързан с конкретна международна сертификация; въпреки това, той прилага стандарти, съобразени с международно признатите насоки за достъпност:</p> <ul style="list-style-type: none"> • WCAG (Насоки за достъпност на уеб съдържание) – в областта на дигиталната достъпност (субтитрирано мултимедийно съдържание, аудиоописания, полски жестомимичен език – PJM). • Европейски стандарти за архитектурна достъпност, включително препоръки на Европейската комисия за "Дизайн за всички" и приобщаващ дизайн на обществени пространства. • Насоки на Фондация "Култура без бариери" и Фондация "Седмо

чувство", организации, специализирани в културната достъпност.

Задължителни компетенции и ангажираност

- Обучение на персонала в алтернативна и допълваща комуникация (AAC).
- Познаване на жестомимичен език или използване на услуги на преводачи от полския жестомимичен език (PJM).
- Разбиране на нуждите на хора с различни видове увреждания и адаптиране на културните предложения съответно.
- Способност за проектиране на приобщаващи образователни преживявания.
- Междуинституционално и проектно сътрудничество с НПО.

ЕФЕКТИ ОТ СТАНДАРТИТЕ ЗА КАЧЕСТВО И ДЕЙСТВИЯТА, СВЪРЗАНИ СЪС СЕРТИФИЦИРАНЕТО:

- Създаване на кохерентна система за достъп до музеи, която може да бъде репликирана и в други културни институции.
- Повишено доверие и лоялност между групи, които преди това са били изключени от културното участие.
- Готовност да кандидатстват в бъдеще за международни етикети и награди (например **Culture for All**, **Access City Award**).

ЗАЩО СИ СТРУВА ДА СЕ ПРЕХВЪРЛИ ТАЗИ ПРАКТИКА НА ДРУГИ ПАЗАРИ?

"Достъпен Wawel" е модел на цялостна достъпност, който интегрира инфраструктурни, информационни, сензорни и образователни елементи. Основните ѝ силни страни включват:

- модулност – Решенията могат да се внедряват на етапи,
- ниска цена на избрани решения (например Totupoint, онлайн преводачи на жестомимичен език),
- силно сътрудничество с експерти и НПО,
- значително социално и репутационно въздействие.

Моделът може да бъде прехвърлен към:

- други музеи и замъци в Полша (например замък Малборк, замък Ксьонж, Национален музей във Варшава),
- културни културни обекти в Централна и Източна Европа, изправени пред предизвикателства с достъпността (напр. Унгария, Чехия, Румъния),
- обществени културни институции по целия свят, които търсят да отворят своите предложения за нови аудитории, като глухи и слепи хора, лица с интелектуални увреждания или хора от аутистичния спектър.

**ИЗТОЧНИК НА ДОБРАТА
ПРАКТИКА**

Източник: Wawel Royal Castle – Дostępna програма Wawel Партньор:
Seventh Sense Foundation
<https://wawel.krakow.pl>

Co-funded by
the European Union

ИМЕ НА ПРАКТИКАТА	Музей на Варшавското въстание – Многомерна достъпност в пространство на паметта
ДЪРЖАВА НА ИЗПЪЛНЕНИЕ	ПОЛША
ТЕМАТИЧНА ОБЛАСТ	Достъпност (архитектурна, сензорна, комуникационна и информационна достъпност)
ОПИСАНИЕ НА ПРАКТИКАТА	<p>КАКВО ВКЛЮЧВА ПРАКТИКАТА:</p> <p>Музеят на Варшавското въстание прилага интегриран модел за достъпност, който отговаря на нуждите на хора с различни видове увреждания — включително подвижност, зрителни, слухови увреждания и хора от аутистичния спектър. Благодарение на добре развитата инфраструктура и високо компетентния персонал, институцията предлага приобщаващи, безопасни и емоционално ангажиращи посещения, което е особено важно предвид чувствителния исторически характер на съдържанието на изложбата.</p> <p>КОЙ ГО Е ПРИЛОЖИЛ И ЗАЩО:</p> <p>Мерките бяха приложени от Музея на Варшавското въстание като част от неговата обществена мисия и социална отговорност. Целите бяха:</p> <ul style="list-style-type: none"> • да се осигури равен достъп до историческо и образователно съдържание, • да се увеличи приобщаването в културните институции, • да се проектира отговорно пространство за памет, което отчита различните нужди на посетителите — физически, сензорни и емоционални. <p>КАКВИ ДЕЙСТВИЯ БЯХА ПРЕДПРИЕТИ:</p> <p>Архитектурна достъпност и мобилност:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Услуга за заемане на инвалидни колички на място. • Достъпност за колички и посетители с ограничена подвижност чрез специализирани маршрути за посетители. • Достъпни паркоместа, разположени на главния вход и вътрешния паркинг на музея. • Адаптирани санитарни помещения. <p>Информация и сензорна достъпност:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Индукционни системи за посетители с нарушения на слуха. • Екскурзоводни обиколки с преводачи от полски жестомимичен език (PJM). • Мултимедийни изложби, адаптирани за посетители с глухи или слепи – филми с субтитри, субтитри за видео материали и аудиоописания. • Аудио навигационен път за посетители с зрителни увреждания,

	<p>улесняващ движението и пространственото възприятие в рамките на изложбата.</p> <p>Достъпност за посетители от аутистичния спектър и с сензорни чувствителности:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Указания за изложби предоставят информация за претъпкани или шумни зони. • Обучението на персонала беше насочено към подкрепа на посетители с ASD и други специални нужди. <p>Човешки ресурси и образование:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Редовно обучение за персонал и водачи по инклузивна комуникация и работа с посетители с увреждания. • Екскурзоводски обиколки, адаптирани към нуждите на групата, включително възможността за проектиране на индивидуални образователни пътища. <p>КАКВИ РЕЗУЛТАТИ / ЕФЕКТИ БЯХА ПОСТИГНАТИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Музеят редовно се посещава от хора с увреждания — както индивидуални посетители, така и организирани групи (например студенти, възрастни хора, лица от аутистичния спектър). • Положителен прием на инициативите, включително високи оценки от експертни организации като Фондация "Култура без бариери". • Повишено доверие и интерес от страна на болногледачи и образователни институции, търсещи безопасни и достъпни културни пространства. • Разработване на модел за достъпност, който съчетава уважение към Трудно историческо съдържание с модерен, ориентиран към посетителите подход. • Непрекъснато разширяване на решенията за достъпност и продължаващо сътрудничество с общности за застъпничество на хора с увреждания.
<p>СВЪРЗВАНЕ НА ДОБРАТА ПРАКТИКА СЪС СЕРТИФИЦИРАНЕТО</p>	<p>ВРЪЗКА С СЕРТИФИЦИРАНЕ</p> <p>В момента Музеят на въстанието във Варшава не притежава единен официален международен сертификат за достъпност (като Access City Award или Culture for All). Въпреки това, тя прилага мерки, съобразени с добри практики, секторни стандарти и национални препоръки.</p> <p>По-специално, прилагат се следните:</p> <ul style="list-style-type: none"> • насоки на WCAG 2.1 (по отношение на дигиталната достъпност и мултимедията). • Препоръки на фондация "Култура без бариери" и други организации,

работещи за социално включване.

- Стандарти за услуги за лица с увреждания, издадени от Министерството на културата и националното наследство и NIMOZ (Национален институт за музеи и обществени колекции).

ЗАДЪЛЖИТЕЛНИ КОМПЕТЕНЦИИ:

- Обучение на персонала по полски жестомимичен език (PJM), алтернативни комуникационни методи и работа с хора от аутистичния спектър (ASD).
- Знания за проектиране на достъпни изложби и образователни пространства.
- Способност за интегриране на съвременни технологии (мултимедия, аудио описание, VR) с нуждите на потребители с специфични изисквания за достъп.

ЕФЕКТИ ОТ СТАНДАРТТЕ ЗА КАЧЕСТВО И ДЕЙСТВИЯТА, СВЪРЗАНИ СЪС СЕРТИФИЦИРАНЕТО:

- Укрепване на позицията на музея като социално чувствителна и достъпна институция.
- Повишена готовност за по-нататъшно развитие с цел получаване на официални сертификати и награди за достъпност.
- Изграждане на публичен имидж на музея като място за всеки, независимо от пречките.

ЗАЩО СИ СТРУВА ДА СЕ ПРЕХВЪРЛИ ТАЗИ ПРАКТИКА НА ДРУГИ ПАЗАРИ?

Музеят на Варшавското въстание показва, че институцията, представяща трудна, болезнена и емоционално заредена история, може едновременно да бъде отворено, приветливо пространство с световна класа достъпност.

Този модел си струва да се приложи, където:

- исторически, наративни и мултимедийни музеи оперират,
- изложбите могат да бъдат сетивно интензивни или емоционално изискващи,
- институциите се стремят да изградят социална връзка с посетителите, а не просто да "предават знания".

Възможни приложения:

- Наративни и мултимедийни музеи в Централна и Източна Европа, напр. Музеят на Втората световна война в Гданск, Музей на Холокоста в Румъния, Чешки исторически музей.

	<ul style="list-style-type: none"> • Образователни центрове и участнически музеи за деца и младежи, които изискват диференцирани сензорни подходи. • Музеи на мартирологията и мемориални обекти, целящи да станат повторени за хора с увреждания и техните настойници.
ИЗТОЧНИК НА ДОБРАТА ПРАКТИКА	Уебсайт на музея на Варшавското въстание https://www.1944.pl

ИМЕ НА ПРАКТИКАТА	Плажове в Гданск – модел на достъпност в обществени развлекателни пространства
ДЪРЖАВА НА ИЗПЪЛНЕНИЕ	ПОЛША
ТЕМАТИЧНА ОБЛАСТ	Достъпност – обществено пространство, туристически отдих, крайбрежни отдих
ОПИСАНИЕ НА ПРАКТИКАТА	<p>КАКВО ВКЛЮЧВА ПРАКТИКАТА:</p> <p>Град Гданск е въвел цялостен модел за достъпност на избрани общински плажове, позволяващ на хора с увреждания, възрастни хора, семейства с деца и лица с ограничена подвижност да се радват на равен достъп до морски отдих. Мерките съчетават инфраструктурни, информационни и поддържащи решения, създавайки отворени, функционални и естетически приятни пространства за отдих.</p> <p>КОЙ ГО Е ПРИЛОЖИЛ И ЗАЩО:</p> <p>Инициативата беше реализирана от град Гданск в сътрудничество с общински единици (включително Гданския спортен център и Гданската социална инфраструктура), както и с неправителствени организации, работещи с хора с увреждания.</p> <p>Целите бяха:</p> <ul style="list-style-type: none"> • осигуряване на достъп до морски отдих за всички, • създаване на приобщаващи обществени пространства, • насърчаване на социално отговорния туризъм в крайбрежен град, • прилагане на универсални стандарти за дизайн в рекреационната инфраструктура. <p>КАКВИ ДЕЙСТВИЯ БЯХА ПРЕДПРИЕТИ:</p> <p>Плажна инфраструктура:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Плажни дървени алеи с ширина 1,8 м, осигуряващи безопасно придвижване на хора в инвалидни колички, с вградени зони за преминаване и маневриране. • Пейки с облегалки и подлакътници по крайбрежните алеи, адаптирани към нуждите на хора с ограничена подвижност. • Плажни преобличащи с минимална ширина на входа 90 см, оборудвани със седалки и релси за хващане. <p>Решения за мобилност и подкрепа при къпане:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Амфибийни инвалидни колички – специализирани плажни и водни инвалидни колички за хора с увреждания, позволяващи влизане в морето с помощта на спасител или помощник.

	<p>Информация и сензорна достъпност:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Информационни табла с висок контраст, ясна типография и описания на брайловата азбука. • Информация за достъпността, предоставена на брайл, включително за контейнери за сегрегация на отпадъци. • Проста и интуитивна система за ориентиране, която насочва потребителите към съоръжения като дървени алеи, пейки, преобличащи се и спасителни станции. <p>КАКВИ РЕЗУЛТАТИ / ЕФЕКТИ БЯХА ПОСТИГНАТИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Увеличение на броя на хората с увреждания и възрастните хора, които активно използват плажовете на Гданск. • Положителен прием от жителите и туристите — плажовете се считат за едни от най-достъпните в Полша. • Съответствие със стратегията на Гданск като открит, приятелски настроен и модерен град, ангажиран със социалното включване във всички сфери на живота. • Промяна в осведомеността за дизайна — общинските инфраструктурни единици прилагат принципи на достъпност в последващите си развлекателни инвестиции. • Създаване на нов стандарт за достъпна крайбрежна инфраструктура в Полша.
<p>СВЪРЗВАНЕ НА ДОБРАТА ПРАКТИКА СЪС СЕРТИФИЦИРАНЕТО</p>	<p>ВРЪЗКА СЪС СЕРТИФИЦИРАНЕ</p> <p>Въпреки че описаните мерки не са официално сертифицирани от международна организация (например Access City Award, Blue Flag for Accessibility), те се прилагат в съответствие с универсалните насоки за дизайн и отговарят на много критерии за така наречените "плажове без бариери".</p> <p>По-специално бяха взети предвид следните неща:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Препоръки на Полската асоциация на слепите и екологични организации относно табели и визуална комуникация. • Стандарти за дизайн без бариери (Регламент на министъра на инфраструктурата относно техническите изисквания за сгради) • Сътрудничество с организации, подкрепящи хора с увреждания и намалена подвижност. <p>НЕОБХОДИМИ КОМПЕТЕНЦИИ И РЕСУРСИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Дизайнери с опит в универсален дизайн (градско планиране и отдих). • Обучение за плажен персонал и спасители за подпомагане на

	<p>хора с увреждания.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Способност да съчетават естетика с функционалност и издръжливост на материалите. <p>ЗАЩО СИ СТРУВА ДА СЕ ПРЕХВЪРЛИ ТАЗИ ПРАКТИКА НА ДРУГИ ПАЗАРИ?</p> <p>Моделът на плажа в Гданск е отличен пример за практическото прилагане на принципа "град за всички" — достъпен, функционален, естетически приятен и напълно отзивчив към нуждите на разнообразните потребители.</p> <p>Възможни области на прилагане:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Полски морски и езерни курорти: Швиноуйшце, Устка, Мелно, Мрангово — където сезонният туризъм генерира голям трафик и може да стане по-инклузивен. • Европейски крайбрежни градове, напр. Варнемюнде (Германия), Котор (Черна гора), Сплит (Хърватия) — където е необходима по-добра интеграция на хора с увреждания в туристическите потоци. • Зони за обновяване на плажове в постиндустриални градове — например градски плажове в Ротердам, Глазгоу или Гдиня.
<p>ИЗТОЧНИК НА ДОБРАТА ПРАКТИКА</p>	<p>Официален портал на град Гданск – "Плажовете на Гданск достъпни за всеки"</p> <p>https://www.gdansk.pl/wiadomosci/Gdanskie-plaze-dostepne-dla-wszystkich,a,245946</p>

ИМЕ НА ПРАКТИКАТА	Пътеката на гнездата на орлите – достъпност, съобразена с културното наследство
ДЪРЖАВА НА ИЗПЪЛНЕНИЕ	ПОЛША
ТЕМАТИЧНА ОБЛАСТ	Достъпност
ОПИСАНИЕ НА ПРАКТИКАТА	<p>КАКВО ВКЛЮЧВА ПРАКТИКАТА:</p> <p>Пътят на орловите гнезда е един от най-ценните и живописни историко-пейзажни маршрути в Полша, който се простира през възвишението Краков–Ченстоховска и свързва средновековни руини на замъци и възстановени крепости. Въпреки че природният терен — множество хълмове, скални образувания и останки от отбранителни структури — създава присъщи бариери за достъпност, през последните години бяха въведени редица мерки, които да направят това наследство по-достъпно и приобщаващо за хора с увреждания.</p> <p>КОЙ ГО Е ПРИЛОЖИЛ И ЗАЩО:</p> <p>Инициативи за достъпност по Пътеката на орловите гнезда са реализирани от множество заинтересовани страни, включително ландшафтни и национални паркове (като комплекса за ландшафтни паркове на Силезийското воеводство и Национален парк Ойцов), местни власти, управители на туристически обекти (например замък Рабцин) и разработчици на мобилни туристически приложения. Тези действия са координирани, наред с други, в рамките на проекта "Защитена зона, достъпна зона", разработен в отговор на нарастващата нужда от включване в достъпа до културно и природно наследство — особено в екологично и исторически ценни райони.</p> <p>КАКВИ ДЕЙСТВИЯ БЯХА ПРЕДПРИЕТИ:</p> <p>Като част от мерките за подобряване на достъпността, в ландшафтния парк Eagle's Nests беше създадена сетивна образователна пътека "Зоната на сетивата". Пътеката е укрепена, оборудвана с тактилна карта и информационни табла с допир, и е предназначена за хора, които са слепи, слабозрящи или имат специални сензорни нужди.</p> <p>В Национален парк Ойцов бяха инсталирани индукционни системи на билетни и образователни пунктове, както и аудиоописания за изложби в замъка Ойцов. На езерото близо до образователния център беше построена наблюдателна платформа с рампа, която позволява на хората с инвалидни колички да изследват водните екосистеми.</p> <p>Особено напреднал пример за достъпност е замъкът Рабцин, където са въведени множество решения за посетители с различни видове увреждания. Обектът</p>

	<p>предлага устройство за катерене по стълби, инвалидни колички и бели бастуни за слепи посетители. Пространството на замъка включва тактилни (тифлографски) табла с описания на Брайл, аудиогид с аудио описание и мобилното приложение "Rabsztyń Castle", което позволява екскурзоводни обиколки на полски жестомимичен език (PJM). Паркингите, входовете и точката за обслужване на клиенти също са адаптирани.</p> <p>Освен това по пътеката са въведени мобилни приложения, поддържащи пространствена и когнитивна ориентация, като приложението "Eagle's Nests Landscape Park", което включва аудиоописания и карти, улесняващи навигацията за хора със зрителни увреждания.</p> <p>КАКВИ РЕЗУЛТАТИ / ЕФЕКТИ БЯХА ПОСТИГНАТИ:</p> <p>Въведените мерки значително подобриха достъпността не само на отделни места, но и по цялата пътека като цялостен и разнообразен туристически маршрут. В резултат на това хората с увреждания могат активно да участват в културен и природонасочен туризъм.</p> <p>Има и увеличение на организираните групи — като приобщаващи училища, групи за възрастни, фондации и институции за грижи — които избират Пътеката на орловите гнезда за образователна и развлекателна дестинация.</p> <p>Практиката е напълно мащабируема и може да бъде приложена в други региони с подобни исторически, ландшафтни и структурни характеристики. Тя успешно съчетава възраждане и опазване на наследството с универсален дизайн в туристическите пространства, като предлага вдъхновение за мениджърите на тематични маршрути, ландшафтни паркове, замъци и музеи на открито.</p>
<p>СВЪРЗВАНЕ НА ДОБРАТА ПРАКТИКА СЪС СЕРТИФИЦИРАНЕТО</p>	<p>ВРЪЗКА СЪС СЕРТИФИЦИРАНЕ</p> <p>Мерките за достъпност, реализирани по Пътя на орловите гнезда, са част от проекта "Защитена зона, достъпна зона", реализиран по Оперативната програма за развитие на знанията и образованието 2014–2020, Приоритетна ос IV – <i>Социални иновации и транснационално сътрудничество</i>, Мярка 4.3.</p> <p>Проектът имаше за цел да разработи рамков модел на достъпен национален и ландшафтен парк, който да служи като ориентир за бъдещи туристически инвестиции в Полша и в цяла Европа.</p> <p>Инициативата включваше внедряване на конкретни решения (инфраструктурни, технологични и информационни), както и обучителни програми за изграждане на компетенции, свързани с достъпността, сред персонала, управляващ защитени територии. Това доведе до дългосрочно въздействие — не само подобряване на физическата достъпност, но и укрепване на управленските капацитети и социалната осведоменост относно приобщаващия туризъм.</p>

ИЗТОЧНИК НА
ДОБРАТА
ПРАКТИКА

<https://orlegniazda.pl>
<https://zamekrabszyn.pl>

Co-funded by
the European Union

ИМЕ НА ПРАКТИКАТА	Бреда – град, достъпен за всички
ДЪРЖАВА НА ИЗПЪЛНЕНИЕ	НИДЕРЛАНДИЯ
ТЕМАТИЧНА ОБЛАСТ	Достъпен туризъм / Градска достъпност
ОПИСАНИЕ НА ПРАКТИКАТА	<p>КАКВО ВКЛЮЧВА ПРАКТИКАТА:</p> <p>Бреда, град, разположен в южната част на Нидерландия, от много години се фокусира върху социално устойчивото развитие, като поставя особен акцент върху приобщаващото пространствено планиране и премахването на бариерите за хора с увреждания. Градските власти признаха, че инвестирането в достъпността не е само отговор на нуждите на конкретни социални групи, но и реално подобрение в качеството на живот на цялата местна общност — жители, туристи и възрастни хора. Действията на Breda представляват моделна реализация на принципа на универсалния дизайн, като се взема предвид разнообразието на потребителите на градските и туристическите пространства.</p> <p>ЦЕЛ И ПРОЦЕС НА ИЗПЪЛНЕНИЕ (КАК БЕШЕ РЕАЛИЗИРАН?):</p> <p>Проектът беше реализиран на етапи и обхвана всички райони на града. Действията бяха проведени в духа на междусекторно сътрудничество, особено в рамките на инициативата "Breda voor Iedereen" (Бреда за всички), която обединява неправителствени организации, предприемачи, експерти по градско планиране, архитекти и представители на обществени институции. Основната цел беше да се направи градското пространство, обществения транспорт, обществените сгради и услугите достъпни физически, информационно и дигитално.</p> <p>КАКВИ РЕЗУЛТАТИ / ЕФЕКТИ БЯХА ПОСТИГНАТИ:</p> <p>Градска инфраструктура:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Всички квартали бяха оборудвани с бордюри и тактилни ориентири за хора с незрение или слабо зрение. • Историческите калдъръмени улици бяха модернизирани — повърхността беше адаптирана към нуждите на потребителите на инвалидни колички, като същевременно се запази наследственият характер на града. <p>Обществен транспорт:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Целият парк от градски автобуси беше адаптиран за пътници с увреждания, а шофьорите получиха специализирано обучение за подпомагане на пътници със специални нужди. <p>Сгради и обществени пространства:</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Всички обществени сгради, включително исторически църкви и административни офиси, бяха оборудвани с рампи, асансьори, достъпни тоалетни и ясни табели. • Новите инвестиции се проектират според принципа "дизайн за всички". <p>Образование и социална осведоменост:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Градът редовно организира обучителни сесии и работилници за служители на публичната администрация и частния сектор, повишавайки осведомеността за достъпността и емпатията към хората с увреждания. <p>Социални и спортни дейности:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Събития като ParaGamesBreda и Европейското първенство по параспортове привличат както спортисти, така и зрители, насърчавайки активен и приобщаващ начин на живот. <p>Дигитална достъпност:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Градът гарантира, че всички уебсайтове и мобилни приложения отговарят на международните насоки на WCAG, позволявайки на хората с увреждания свободно да използват дигитални обществени услуги.
<p>СВЪРЗВАНЕ НА ДОБРАТА ПРАКТИКА СЪС СЕРТИФИЦИРАНЕТО</p>	<p>ВРЪЗКА СЪС СЕРТИФИЦИРАНЕ</p> <p>През 2019 г. Breda получи престижната награда European Access City Award, присъждана от Европейската комисия на градове, демонстриращи изключителен ангажимент и иновации в подобряването на достъпността за хора с увреждания.</p> <p>Наградата признава холистичен подход, който интегрира социални, пространствени, дигитални и културни политики в последователна стратегия за приобщаващ град. Това отличие укрепи позицията на Breda като европейски лидер в областта на градската и туристическата достъпност.</p> <p>Значимост за развитието на умения (Какво научи персоналът?):</p> <p>Благодарение на внедряването на цялостна програма за достъпност, административният, дизайнерският и оперативният персонал в Бреда разви и укрепи компетенциите си:</p> <ul style="list-style-type: none"> • универсален дизайн, • обслужване на клиенти за хора със специални нужди, • управление на приобщаващи градски пространства, • планиране на дигитални услуги в съответствие с принципите на достъпност. <p>Градът активно си сътрудничи с други европейски градове (чрез партньорски</p>

	<p>градски мрежи и програми на ЕС), споделяйки опит и вдъхновявайки прилагането на подобни решения. В резултат на това Breda се превърна в еталон за добри практики в достъпността не само в Нидерландия, но и в цяла Европа.</p>
<p>ИЗТОЧНИК НА ДОБРАТА ПРАКТИКА</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Европейска комисия – Награда Access City 2019 https://ec.europa.eu/social/accesscityaward • Access City Award 2019 – Профил на Breda (PDF) <p>Допълнителни източници:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Официален уебсайт на град Бреда – достъпност и проект "Breda voor iedereen" https://www.breda.nl/breda-voor-iedereen • Медийно отразяване и репортажи за наградата и градските практики:– Euronews: Breda печели наградата Access City – Cities Today: Достъпност в Бреда • Доклади и публикации на Европейската комисия относно градската достъпност: https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1137&langId=en

ИМЕ НА ПРАКТИКАТА	Луза – модел на достъпен туристически град
ДЪРЖАВА НА ИЗПЪЛНЕНИЕ	ПОРТУГАЛИЯ
ТЕМАТИЧНА ОБЛАСТ	Достъпен туризъм
ОПИСАНИЕ НА ПРАКТИКАТА	<p>КАКВО ВКЛЮЧВА ПРАКТИКАТА:</p> <p>Град Луза, живописно разположен в подножието на планините да Луса, е известен със своите природни ценности, историческо наследство и местна култура. Като се наблюдава недостатъчното представителство на хората с увреждания сред туристите, както и нарастващите социални очаквания и европейските стандарти, градските власти решиха да реализират цялостен проект, насочен към подобряване на достъпността на туристическите пространства.</p> <p>През 2010 г. беше проведена подробна оценка на съществуващата инфраструктура, обхващаща улици, обществени сгради, туристически атракции, хотели и транспорт. Идентифицирането на физически, информационни и организационни бариери стана отправна точка за разработване на стратегия за местна достъпност, предназначена да трансформира не само физическото пространство, но и социалната осведоменост и компетенциите на персонала.</p> <p>ЦЕЛ И ПРОЦЕС НА ИЗПЪЛНЕНИЕ (КАК БЕШЕ ИЗПЪЛНЕН?):</p> <p>Основната цел на програмата беше да даде възможност на всички туристи — независимо от възраст, ниво на способности или сетивни нужди — да се насладят напълно на атракциите на Луиза. Стратегията за достъпност беше реализирана на няколко етапа и включваше:</p> <ul style="list-style-type: none"> • преустройство на обществени пространства, включително тротоари, стълби, входи и достъпни маршрути към атракции, включване на рампи, асансьори и парапети, • адаптиране на хотели, ресторанти и туристически информационни центрове към нуждите на хора с намалена подвижност, • въвеждане на пиктограми и сензорни табели, тактилни карти и информация в алтернативни формати (например брайл и лесен за четене език), • обучение на персонала в туристическия сектор по обслужване на клиенти за хора със специални нужди и алтернативни методи на комуникация. <p>Ключов елемент от процеса беше участието на местната общност, НПО и общинските власти, което позволи ефективно идентифициране на пречките и съвместно създаване на решения.</p>

	<p>КАКВИ РЕЗУЛТАТИ / ЕФЕКТИ БЯХА ПОСТИГНАТИ:</p> <p>Изпълнението на стратегията се оказа успешно — Луза стана първият град в Португалия, който получи международната сертификация за достъпност на ATDCP, което значително увеличи туристическата си привлекателност. Ключови резултати включват:</p> <ul style="list-style-type: none"> • увеличаване на броя на туристите с увреждания и възрастните посетители, които посещават Луиза независимо и безопасно, • подобро качество на живот за местната общност — новите решения също са от полза за по-възрастните жители, семействата с деца и хората с временни ограничения в мобилността, • Повишена ангажираност на предприемачите в туризма, които осъзнаха пазарната стойност на достъпността и я включиха в своите бизнес стратегии, • разработване на дългосрочен план за развитие на инклузивен туризъм, включващ дигитални и екологични аспекти, • положителен образ на Луза като град "за всички", вдъхновяващ други португалски общини и дестинации.
<p>СВЪРЗВАНЕ НА ДОБРАТА ПРАКТИКА СЪС СЕРТИФИЦИРАНЕТО</p>	<p>ВРЪЗКА С СЕРТИФИЦИРАНЕ</p> <p>През 2011 г. Луса получава престижния международен сертификат за сертифициране на дестинации за достъпен туризъм (ATDCP), присъден от белгийската организация Toegankelijkheidsbureau (TGB). Това е първият град в Португалия, който получава това отличие, предоставено на:</p> <ul style="list-style-type: none"> • систематичен подход за идентифициране и премахване на бариерите, • междусекторно сътрудничество при проектирането на достъпни решения, • прилагане на универсални стандарти за дизайн, • ангажиране на жителите и туристите в планирането на пространства, които са благоприятни за всички. <p>ЗНАЧИМОСТ ЗА РАЗВИТИЕТО НА УМЕНИЯ (КАКВО НАУЧИ ПЕРСОНАЛЪТ?):</p> <p>Процесът на прилагане на достъпността в Луиза значително подобри компетенциите както на служителите в публичната администрация, така и на частните туристически оператори. Най-важните резултати включват:</p> <ul style="list-style-type: none"> • по-добро разбиране на нуждите на хората с увреждания в контекста на услуги, пространства и комуникация,

	<ul style="list-style-type: none"> • развитие на умения за проектиране на приобщаващи туристически услуги, • способност за провеждане на социален диалог и междусекторно сътрудничество, • участие в европейски мрежи за сътрудничество и споделяне на опит с други градове. <p>Благодарение на своята смелост, последователна визия и постоянни действия, Луза се превърна в еталон за добри практики в достъпния туризъм не само в Португалия, но и в целия Европейски съюз.</p>
<p>ИЗТОЧНИК НА ДОБРАТА ПРАКТИКА</p>	<p>А. Toegankelijkheidsbureau (TGB) – Белгийска организация, която присъжда сертификата ATDCP на община Луца https://www.accessibletourismdestination.org</p> <p>Б. Официално прессъобщение – Церемония по връчване на сертификат (2011) Град Луиза (португалски): https://www.lousa.pt/pages/788?news_id=324</p> <p>В. Град Луза – Официален общински уебсайт Проекти за достъпност и стратегия за изпълнение https://www.cm-lousa.pt</p> <p>Г. Европейски и международни доклади за достъпен туризъм</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ UNWTO – <i>Достъпен туризъм за всички</i> https://www.unwto.org/accessibility ▪ Европейска мрежа за достъпен туризъм (ENAT) – казус: https://www.accessibletourism.org/?i=enat.en.case-studies.1949 <p>Д. Академична публикация (ENAT) <i>"Lousã – Пример за добри практики в достъпния туризъм"</i> – казус, публикуван в рамките на проектите ENAT и TGB (достъпен чрез Google Scholar или ResearchGate). https://www.accessibletourismdestination.org</p>

ИМЕ НА ПРАКТИКАТА	Sheraton Sopot Hotel – Достъпност като премиум стандарт
ДЪРЖАВА НА ИЗПЪЛНЕНИЕ	ПОЛША
ТЕМАТИЧНА ОБЛАСТ	Достъпност
ОПИСАНИЕ НА ПРАКТИКАТА	<p>КАКВО ВКЛЮЧВА ПРАКТИКАТА:</p> <p>Хотел Sheraton Sopot, разположен непосредствено до кей Sopot, е пример за луксозен хотел, който е внедрил решения за достъпност по цялостен и систематичен начин. Практиката включва гарантиране, че гостите с увреждания — подвижност, сензорни и когнитивни — могат да имат достъп до пълния спектър от хотелски услуги на равни условия с другите гости.</p> <p>КОЙ ГО Е ПРИЛОЖИЛ И ЗАЩО:</p> <p>Тези мерки бяха приложени от Marriott International, собственик на марката Sheraton, като част от глобалните стандарти за устойчиво и приобщаващо управление на хотели. Въвеждането на достъпността в Сопот се дължи на необходимостта да се отговори на нарастващите правни, пазарни и социални очаквания, както и от убеждението, че хотелиерството трябва да бъде универсално.</p> <p>КАКВИ ДЕЙСТВИЯ БЯХА ПРЕДПРИЕТИ:</p> <p>Сред въведените инфраструктурни решения са специализирани паркоместа, широки маршрути за движение без стъпала, асансьори, обслужващи всички нива, и адаптирани стаи за гости, оборудвани с удобства като:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Нехлъзгащи релси и поддържащи дръжки в баните, • душове с места за сядане и регулируеми душове, • спуснати електрически контакти, шпионки, ключалки и дръжки на врати за лесна употреба, • визуални и звукови алармени системи, адаптирани към нуждите на гости с различни увреждания, • брайлови табели и тактилни пиктограми в общите зони. <p>Хотелът предлага и визуални аларми за евакуация и самозатварящи се врати, докато стаите за гости са оборудвани със специални будилници и алармени системи за глухи и с увреден слух.</p> <p>Персоналът на хотела е преминал обучение за обслужване на гости със специални нужди, включително хора с увреждания и лица от аутистичния спектър. В резултат на това гостите се възползват не само от подходящи технически условия, но и от съпричастно и професионално обслужване.</p>

	<p>Допълнително предимство е пълната достъпност до уелнес и спа центъра — необичайна характеристика в такива съоръжения. Гостите с ограничена подвижност имат достъп и до басейн, оборудван с подходящи подходи и технически помощни средства.</p> <p>КАКВИ РЕЗУЛТАТИ / ЕФЕКТИ БЯХА ПОСТИГНАТИ:</p> <p>Внедряването на този модел за достъпност позволи на хотела да разшири клиентската си база и да изгради бранд имидж, отворен за разнообразие. Той също така отговаря на нуждите на възрастни гости, семейства с малки деца и хора с временни увреждания (например след травма).</p> <p>Важно е, че тази практика може лесно да се пренесе и в други хотелски обекти — независимо от размера им — тъй като се основава на принципите на универсален дизайн. Адаптирането на пространствата към нуждите на гости с увреждания не изисква компромис с качеството на обслужването, както показва примерът с Sheraton Sopot.</p>
<p>СВЪРЗВАНЕ НА ДОБРАТА ПРАКТИКА СЪС СЕРТИФИЦИРАНЕТО</p>	<p>ВРЪЗКА СЪС СЕРТИФИЦИРАНЕ</p> <p>Въпреки че няма публично достъпна информация за национална сертификация, хотел Sheraton Sopot работи в съответствие с глобалните стандарти на Marriott International, които включват:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Глобалната платформа за устойчивост и социално въздействие (включително политики за достъпност), • спазването на изискванията на ADA (Закон за американците с увреждания) в имотите на Marriott по целия свят, • действия, съобразени с ESG принципите и насоките за достъпност в хотелиерската индустрия. <p>Освен това Marriott подлежи на вътрешни и външни одити, проверяващи спазването на изискванията за достъпност, и може да се счита за пример за универсално внедряване на дизайн на ниво глобална хотелска мрежа.</p>
<p>ИЗТОЧНИК НА ДОБРАТА ПРАКТИКА</p>	<p>https://www.marriott.com/en-us/hotels/gdnsi-sheraton-sopot-hotel/overview/ https://serve360.marriott.com (платформа CSR Marriott)</p>

ИМЕ НА ПРАКТИКАТА	Мрежа на хотелите на ILUNION – Цялостна достъпност в хотелиерския сектор
ДЪРЖАВА НА ИЗПЪЛНЕНИЕ	ИСПАНИЯ
ТЕМАТИЧНА ОБЛАСТ	Достъпност
ОПИСАНИЕ НА ПРАКТИКАТА	<p>КАКВО ВКЛЮЧВА ПРАКТИКАТА:</p> <p>ILUNION Hotels е испанска хотелска верига, която се е превърнала в европейски лидер в областта на достъпността и социалното включване в туризма. Практиката включва внедряване на цялостни архитектурни, дигитални и организационни решения, които позволяват на хора с различни видове увреждания — мобилност, сензорни и когнитивни — да се радват на комфортен престой в съоръженията на мрежата.</p> <p>КОЙ ГО Е ПРИЛОЖИЛ И ЗАЩО:</p> <p>Всички хотели предлагат стаи, специално проектирани за хора с инвалидни колички, с широки входове, достатъчно пространство за маневриране, автоматични врати, визуални и акустични системи, както и гардероби със съгъваеми закачалки. Баните са оборудвани с душеве без стъпала, релси, алармени системи и дори сушилни за цялото тяло — функции, които остават рядкост дори в хотели, рекламирани като достъпни.</p> <p>КАКВИ ДЕЙСТВИЯ БЯХА ПРЕДПРИЕТИ:</p> <p>ILUNION също така осигури дигитална достъпност — уебсайтът позволява на потребителите да настройват интерфейса според нуждите на гости с зрителни, слухови или когнитивни увреждания, което позволява самостоятелно резервиране. Информационните табели в хотелите са налични на брайлов и тактилен формат, а служителите са обучени да помагат на гости със специални нужди за достъп.</p> <p>Специално признание трябва да се отдаде и на модела на заетост — ILUNION е една от малкото хотелски вериги в Европа, която наема значителен брой хора с увреждания, насърчавайки приобщаващ бизнес модел и подчертавайки, че достъпността не е само въпрос на инфраструктура, но и на организационна култура.</p>
СВЪРЗВАНЕ НА ДОБРАТА ПРАКТИКА СЪС СЕРТИФИЦИРАНЕТО	<p>ВРЪЗКА С СЕРТИФИЦИРАНЕ</p> <p>ILUNION също така осигури дигитална достъпност — уебсайтът позволява на потребителите да настройват интерфейса според нуждите на гости с зрителни, слухови или когнитивни увреждания, което позволява самостоятелно резервиране. Информационните табели в хотелите са</p>

	<p>налични на брайлов и тактилен формат, а служителите са обучени да помагат на гости със специални нужди за достъп.</p> <p>Специално признание трябва да се отдаде и на модела на заетост — ILUNION е една от малкото хотелски вериги в Европа, която наема значителен брой хора с увреждания, насърчавайки приобщаващ бизнес модел и подчертавайки, че достъпността не е само въпрос на инфраструктура, но и на организационна култура.</p>
ИЗТОЧНИК НА ДОБРАТА ПРАКТИКА	https://www.ilunionhotels.co.uk